

Toimitus- valtaus!

Ja yhdeksän muuta
mediakasvatusprojektia.

Tikkarista asiaa

Johdanto:	Tikkarista asiaa.....	3
Projekti 1.	Kokonainen lehti oppilastyönä.....	5
	Opettaja Jaana Räihälän kokemus lehden tekemisestä	7
Projekti 2.	Oppilaat liitetoimittajina	8
Projekti 3.	Toimitusvaltaus	12
Projekti 4.	Paikalliset puoli yhdeksän uutiset	17
	Oppilas Sofia Piikkilän kokemus uutisankkurin tehtävästä	19
Projekti 5.	Videotoimittajiksi verkkolehteen	21
	ISTV:n esimiehen Panu Karhusen kokemus videoiden tekemisestä..	23
Projekti 6.	Tietokilpailu innostaa seuraamaan mediaa	24
Kokeile myös näitä:	projektit 7-10	28
Vinkit koulujen ja lehtien yhteisprojekteihin		30
	Opettaja, huomioi nämä.....	30
	Toimittaja, huomioi nämä.....	31
Vinkit oppilastoimittajalle		32
	Jutun kuvaaminen	32
	Jutun videokuvaaminen	33
	Jutun ideointi.....	34

Toimitukseen astelivat suivaantuneet alakoululaiset. He olivat päässeet tekemään Sanomalehtiiviikolla juttuja paikallislehteen, mutta olivat törmänneet juttukeikalla epäilyttävään asiaan.

Tyttöjen haastattelema kauppias oli tarjonnut tikkarit. ”Eihän olisikaan saatu ottaa niitä?”, oppilaat kysyivät hämillään ja vähän häpeissäänkin, sillä karamellit olivat sujahtaneet reppuihin.

Seurasi keskustelu journalistin ohjeista. Toimittajat ja lapset olivat lopulta yhtä mieltä siitä, ettei tikkari ole niin suuri lahjus, että se vaarantaisi toimittajan riippumattomuuden tai ammatti-etiikan.

Tikkaritarina on hyvä esimerkki siitä, miksi koulujen ja lehtien kannattaa tehdä yhteistyötä. Työn touhussa eteen tulee luontevasti asioita, jotka opettavat mieleenpainuvasti työelämätaitoja, rohkeutta ja vastuuntuntoa.

Lehtien ja koulujen yhteistyölle on erityisen otollinen aika juuri nyt. Vuosina 2016–2019 otetaan käyttöön uusi perusopetuksen opetussuunnitelma. Se antaa hyvän pohjan uudelle yhteistyölle, josta hyötyvät oppilaat, koulut ja toimitukset. Lehden ja koulun mediakasvatusprojektit opettavat uu-

den opsin tavoitteiden mukaisesti monilukutaitoa sekä työelämä- ja ongelmaratkaisutaitoja. Yhteinen päämäärä on kasvattaa lapsista ja nuorista oma-aloitteisia ja aktiivisia vaikuttajia.

Syksyllä 2015 käynnistyneessä Sanomalehtien Liiton *Sanomalehdet mukana muuttuvassa koulussa* -hankkeessa on luotu yhteistyötä koulujen ja lehtien välille. Tähän oppaaseen on koottu pointteja projekteista, jotka on toteutettu uuden opsin hengessä.

Projektit on kuvattu niin, että ne voi ottaa nopeasti omaan käyttöön. Oppaan alussa esitellään projekteja ja kerrotaan niitä toteuttaneiden oppilaiden, opettajien ja toimittajien kokemuksia. Oppaan loppuun on koottu vinkkejä juttujen ideointiin, valo- ja videokuvaukseen.

Kokeilkaa luokkanne tai lehtenne kanssa projekteja rohkeasti ja muokatakaa niistä itsellenne sopivia.

Innostavia kokeiluja!

Yhteistyöterveisin,
Piia Hietamäki
projektityöntekijä
Sanomalehtien Liitto

#1

KOKONAINEN LEHTI OPPILASTYÖNÄ

Oppilaat saavat kokonaiskuvan lehden toimittamisesta, kun he tekevät lehden numeron sen juttutyypejä ja rakennetta noudattaen.

Näin se tehdään

ENNEN PROJEKTIN ALKUA opettaja ja toimittaja suunnittelevat projektin aikataulun ja työnjaon. Toimittaja määrittelee, millaisia juttuja lehteen tarvitaan ja miten ne kuvitetaan.

Oppilaat vastaavat lehden koko sisällöstä ja tekevät lehden, jonka rakenne ja juttutyypit ovat samat kuin lehdessä yleensä. Lehden oma toimitus voi hoitaa niin sanotut nopeat uutiset.

PROJEKTIN ALUKSI toimittaja vierailee luokassa, kertoo työstään, esittelee lehden rakenteen ja neuvoa oppilaita juttuideoinnissa sekä valo- ja videokuvaamisessa.

Oppilaat jakautuvat ryhmiin, ideoivat juttuaiheita ja valitsevat roolinsa. Osa kirjoittaa juttuja, osa valokuvaa tai vastaa muuten juttujen kuvituksesta. Kaupallisista asioista kiinnostuneet oppilaat voivat suunnitella ja myydä mainoksen paikalliselle yrittäjälle. Taittoryhmä osallistuu toimittajan kanssa lehden taittamiseen. Toimittajina oppilaat etsivät tietoa aiheeseensa liittyen eri lähteistä, pohtivat sopivia haastateltavia ja heille esitettäviä kysymyksiä.

PROJEKTIA JATKETAAN sähköisessä ympäristössä, johon sekä opettajalla, toimittajalla että oppilailla on pääsy.

Yksi pilvitalennusvaihtoehto on Google Drive. Opettaja vastaa työskentelyn ohjaamisesta, mutta myös toimittaja voi kommentoida eri työskentelyvaiheita verkon kautta. Oppilaat voivat tehdä projektia sekä oppitunneilla että kotitehtävinä osana kurssisuoritusta.

Oppilaat osallistuvat juttujen editointiin ja oikolukevat toistensa tekstejä. Opettaja ja toimittaja ovat editoinnissa mukana, mutta on tärkeää, etteivät he jyrää näkemyksillään. Tavoite on, että juttuja ei editoida toimituksessa enää oppilaiden deadlineen jälkeen, vaan editointi tapahtuu osana kirjoitusprosessia.

LEHTI TAITETAAN toimituksessa taittoryhmän kanssa. Oppilaat ja opettaja oikolukevat valmiit sivut vielä kerran. Toimittaja tekee viimeiset korjaukset ja huolehtii lehden painoon.

LOPUKSI KOULULLA järjestetään lehden julkaisu- ja palautetapahtuma. Tuoretta lehteä jaetaan koulun oppilaille, ja lehden tekemiseen osallistuneet oppilaat kertovat, millainen prosessi oli. Toimittaja antaa jokaiselle lehteä tehneelle lyhyet palautteet siitä, mikä työskentelyssä oli hyvää ja mitä olisi voinut tehdä toisin.

KENELLE: Sopii erityisesti yläkoululaisille, lukiolaisille ja ammattikoululaisille.

AIKA: Yhteistyön muodoista työläin mutta antoisin. Vie useita työpäiviä opettajalta ja toimittajalta sekä useita tunteja oppilailta. Toisaalta projekti voi vapauttaa lehden muita toimittajia tulevien julkaisujen tekemiseen. Projekti kannattaa tehdä 1-2 kuukauden jaksena.

HUOMIOITAVAA: Jos projektin sitoo osaksi kurssia ja kurssisuoritusta, oppilaiden motivaatio kasvaa ja deadlinesta pidetään varmemmin kiinni. Kun toimittaja kertoo alussa oppilaille juttujen tarkat ihanne-
mitat, editoinnin tarve vähenee.

ÄIDINKIELEN OPETTAJA
JAANA RÄIHÄLÄ:

Oppilaiden kekseliäisyyteen voi luottaa

Viitasaarelainen äidinkielen opettaja **Jaana Räihälä** teki keväällä 2016 yläkouluikäisten oppilaiden kanssa *Viitasaaren Seudun* numeron. Oppilaiden tekemä lehti jaettiin kaikille tilaajille.

Räihälä on työskennellyt aiemmin Viitasaaren Seudun toimittajana. Siksi leh-
tiprojektin vetäminen oli hänelle luon-
tevaa. ”Tämä oli työläs, mutta erittäin
opettava projekti”, Räihälä kiteyttää.

Paikallislehden numeron tekeminen alkoi jo syyslukukaudella. Räihälä kertoi oppilailleen projektista ja haastoi heidät pohtimaan mielenkiintoisia juttuaiheita. Juttuja työstettiin tammikuussa äidin-
kielen tunneilla, ja lehti ilmestyi helmi-
kuun alussa Sanomalehtiviikolla.

Haastatteluista sopiminen tunte-
mattomien ihmisten kanssa ja itse
haastattelujen tekeminen on Räihälän
mukaan monille yläkoululaisille vaikeaa
ja siksi hyvin opettavaista. ”Tämä pro-
jekti opetti konkreettisella tavalla työ-
vastuuta ja deadline noudattamista”,
Räihälä sanoo.

Oppilaat lähettivät valmiit tekstit
haastateltaville tarkistettaviksi. Juttu-
jen editointi oli Räihälän mukaan yksi
projektin opettavaisimmista vaiheista.
”Oppilaat puntaroivat, mitä muutoksia
tekstiin tehdään haastateltavan pyyn-
nöstä ja miksi.”

Juttujen oikolukuun osallistuivat se-
kä oppilaat että opettaja ja viimeisessä
vaiheessa myös lehden toimitus. Toimi-
tus vastasi lisäksi lehden taittamisesta

ja niin sanottujen nopeiden uutisten
tekemisestä.

Räihälän mielestä näin laajalle ja tii-
ville koulun ja lehden yhteistyölle on
paikkansa. Projektin sisältö tukee ope-
tussuunnitelman tavoitteita ja sopii
osaksi yläkoululaisten oppitunteja.
”Tekemällä itse journalistisia sisältöjä,
oppilaat pääsivät harjoittelemaan
yhdellä kertaa kaikkia tiedonhaun ja
-välittämisen asioita”, Räihälä kertoo.

Kokonaisen lehden tekeminen vaa-
tii Räihälän mukaan sekä aikaa että
projektinhallintaa, mutta lopputulos on
sen arvoinen. ”Jossain vaiheessa tuntui,
että ei tästä tule mitään, mutta oppilaat
yllättivät ideoillaan ja näkökulmillaan.
Nuorten hoksaavuuteen ja kekseliäi-
syyteen voi luottaa.”

#2

OPPILAAT LIITE- TOIMITTAJINA

Perinteinen koululaisliite toteutettiin Kainuussa maakuntalehden, alueen paikallislehtien ja eri koulujen yhteistyönä. Liitteen tekeminen oli luontevaa, sillä lehtien palstakoot ovat yhtenäiset.

Näin se tehdään

ENNEN PROJEKTIN ALKUA lehtien toimittajat perustivat työryhmän, joka suunnitteli työnjaon ja liitelehden rakenteen. Juttujen ja ilmoitusten paikat lukittiin, jotta juttujen määrä ja niiden pituudet pystyttiin kertomaan heti oppilaille. Ilmoituksille varattiin paikat niin sanotusta kivijalasta eli sivun alareunoista.

Toimittajat valitsivat liitteen tekijöiksi luokat Kuhmosta, Sotkamosta, Suomussalmelta ja Kajaanista. Mukaan pääsivät niin ala- ja yläkoululaiset kuin lukiolaiset. Toimittajat vierailivat jokaisessa luokassa käynnistämässä projektin. He kertoivat työstään sekä tulevasta liitteestä ja ohjasivat oppilaiden juttuideointia.

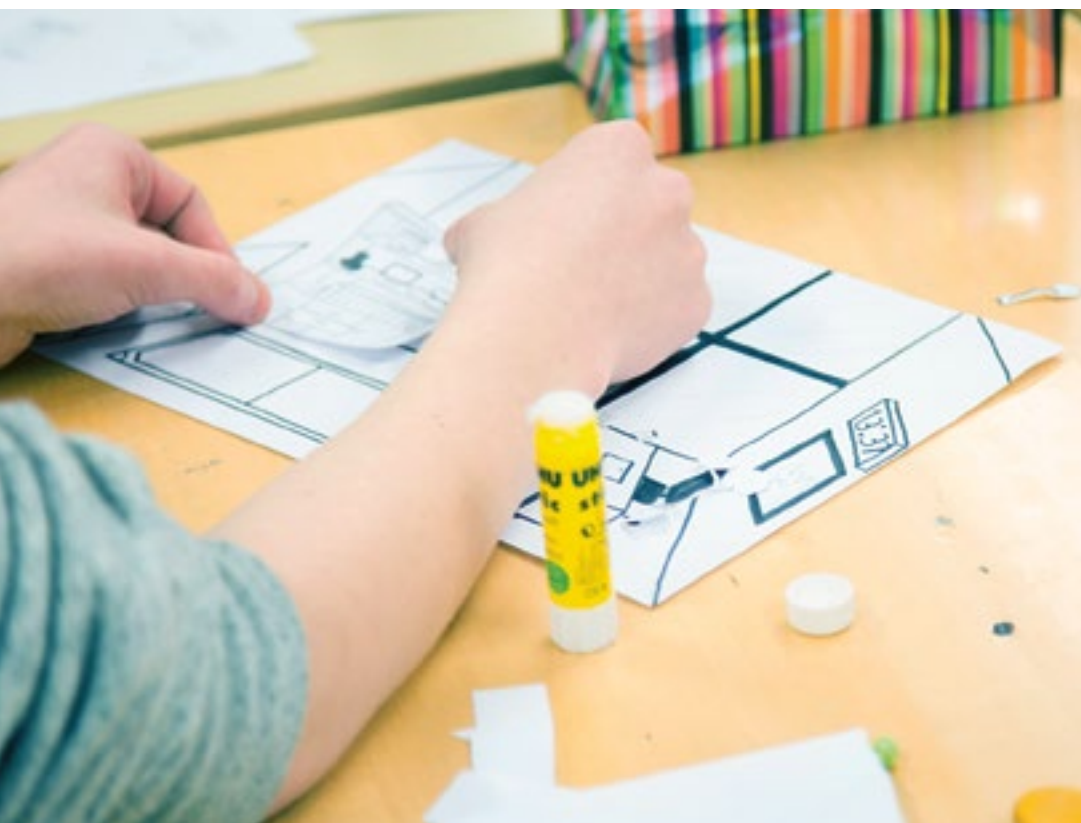
LIITTEEN PÄÄUUTISESSA oppilaat kartoittivat, missä vaiheessa paikallinen rakennusprojekti on. Oppilaat tekivät

myös kyselyn kainuulaisten mediankäytöstä, ottivat kantaa parempien harrastusmahdollisuuksien puolesta ja tekivät jutun paikallisesta edustuksesta hiihdon nuorten MM-kisoissa.

Tarkoitus oli, että oppilaat ja opettajat oikolukevat jutut, mutta tiukan aikataulun vuoksi editointi jäi pääasiassa liitteen taittajalle. Liite taitettiin yhdessä toimituksessa, ja muut lehdet saivat kahdeksansivuisen *Mustaa valkoisella* -liitteen painovalmiina.

LIITE JULKAISTIIN lehdissä Sanomalehtiviikolla. Koululaisliite tavoitti noin 80 000 lukijaa.

"Esimerkki onnistuneesta yhteistyöstä"

9. LUOKAN OPPILAS
ANJA LIIMATTA,
TUUPALAN KOULU:

Koko prosessi oli tosi jännittävä ja kysymysten miettiminen vaikeinta. Opin, että kysymysten pitää olla sellaisia, joihin saa laajan vastauksen. Uutisen tekeminen oli mielenkiintoista, mutta olisin voinut käyttää laajempaa sanavarastoa.

OPETTAJA
JENNI LEINONEN,
TUUPALAN KOULU:

Toimittajan saapuminen koululle herätti oppilaiden kiinnostuksen. Projektin oli hyvä esimerkki onnistuneesta yhteistyöstä koulun ulkopuolisen tahon kanssa. Juttujen tekeminen oli oppilaille mediataidon kurssin arvioitava tehtävä. Jos aikaa olisi ollut enemmän kuin kuusi oppituntia, olisimme ehdineet paremmin editoida juttuja.

PÄÄTOIMITTAJA
SIRKKU RAUTIO,
YLÄ-KAINUU:

Projektin meni pääasiassa suunnitellusti. Koulut, opettajat ja oppilaat olivat helppo innostaa mukaan. Seuraavalla kerralla yritämme järjestää aikaa sille, että jutut voitaisiin editoida yhdessä oppilaiden kanssa.

KENELLE: Ala- ja yläkoululaisille, lukio-
laisille ja ammattikoululaisille. Moni-
puolisimman sisällön saa, kun sama liite
tehdään eri-ikäisten oppilaiden kanssa.

AIKA: Vetovastuussa ollut päätoimittaja, joka
myös editoi jutut ja taittoi liitteen, käytti
projektiin yhden työviikon. Kouluvierailuja
tehneet toimittajat käyttivät joitakin työ-
tunteja. Oppilaat tekivät juttuja opettajan
ohjauksessa noin kuudella oppitunnilla.

HUOMIOITAVAA: Liitteen ilmoitusmyynti koet-
tiin helpoksi. Koulujen mielestä yhteistyö oli
juuri sitä, mitä kouluihin tarvitaan. Liite
tehdään jatkossa vuosittain.

Kokeile myös näitä

- ➔ Oppilaat tekevät kesälehteen.
- ➔ Oppilaat tekevät lehden teemajutut.
- ➔ Oppilaat tekevät lehden erikoisnumeron, esimerkiksi leiriliitteen.

#3

TOIMITUS- VALTAUS

Lehteen syntyy tarkkanäköisiä uutisia lähiympäristöstä, kun oppilaat valtaavat toimituksen ja ryhtyvät uutistoimittajiksi.

Näin se tehdään

ENNEN VALTAUSTA toimittajaideoi valmiiksi juttuaiheita ja järjestää oppilaille työskentelypaikat. Toimitusvaltaus voidaan toteuttaa yhden luokan tai eri-ikäisistä oppilaista muodostetun ryhmän kanssa. Ennen toimitukseen saapumista oppilaat jakautuvat valmiiksi noin neljän hengen pienryhmiin. Oppilaat menevät lehden toimitukseen sovittuna ajankohtana vähintään neljäksi tunniksi.

TOIMITUKSEEN SAAPUVAT oppilaat kuulevat aluksi toimittajalta hänen työstään ja lehden tekemisestä. Oppilaat keskustelevali siitä, millainen on mielenkiintoinen juttuaihe, miten kiinnostava juttu tehdään ja millaiset kuvitukset ja videot tukevat juttua.

Toimittaja jakaa ryhmille etukäteen ideoimansa juttuaiheet. Oppilaat päättävät itse juttujen näkökulmat ja ratkaisevat, miten jutun tekevät, mistä etsivät tietoa, ketä haastattelevat ja miten kuvittavat juttunsa.

Toimittaja evästäää oppilaat juttukeikoille muistuttamalla, että toimittaja esittelee aina itsensä ja aiheensa haastateltavalle ja kertoo, milloin ja missä juttu julkaistaan.

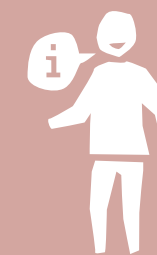
OPPILAAT POISTUVAT toimituksen ulkopuolelle juttukeikoille ja palaavat toimitukseen sovittuna aikana.

Toimitusvaltauksen jutuissa voidaan lähteä liikkeelle lähiympäristöstä tehtävistä havainnoista: *Missä kunnossa katu- kyltit ovat? Onko kulku julkisilla paikoilla esteetöntä? Pysähtyvätkö autoilijat suojatien eteen ja päästävät jalankulkijat helposti tien yli?* Myös tapahtumat ovat sopivia toimitusvaltauksen juttuaiheita; oppilaat voivat esimerkiksi tehdä arvion lähellä olevasta taidenäyttelystä. Entä millainen henkilöjuttu syntyy kadulta summittain poimitusta henkilöstä?

LOPUKSI oppilaat palaavat toimitukseen, johon on varattu jokaiselle ryhmälle tietokone. Oppilaiden ottamat kuvat ja videot ladataan koneelle, ja oppilaat kirjoittavat juttunsa. Toimittaja kiertää ryhmien luona ja ohjaa tarvittaessa tekemistä. Hän voi antaa vinkkejä muun muassa jutun rakentamiseen sekä muistuttaa faktojen tarkastamisen tärkeydestä.

Jos aikaa jää, toimittaja voi näyttää oppilaille juttujen taittamista. Valmiit jutut julkaistaan seuraavassa printti- tai verkkolehdessä.

"Valmiita juttuja luettiin innokkaasti"

3. LUOKAN OPPILAS
TUULI LAAKSONEN,
HERAJÄRVEN KOULU:

Toimitusvaltaus oli hauska kokemus, koska pääsin ainakin kerran kokeilemaan, mitä toimittajan työ on. Parasta oli kysymysten kysyminen, vaikka en meinannut aluksi saada sanaa suustani. Toimitusvaltauksen jälkeen kiinnostuin lukemaan enemmän lehtiä.

OPETTAJA
TIIA JUSSILA,
HERAJÄRVEN KOULU:

Toimitusvaltaus sujui mutkatomasti, vei vähän työaikaa ja oli hyödyllinen projekti Sano-malehtiviikolle. Valmiita juttuja luettiin lehden ilmestyttyä innokkaasti. Uskon, että seuraavalla kerralla oppilaille tulee kilpailua siitä, ketkä pääsevät osallistumaan.

VA. TUOTTAJA
MARJA TARVAINEN,
SAMPO-LEHTI:

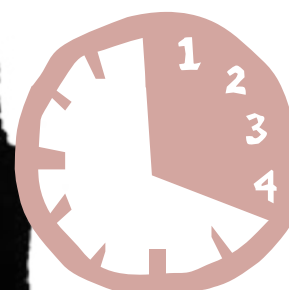
Koululaiset onnistuivat gallupin, uutisen ja taidenäyttelyarvion tekemisessä kevyellä perehdytyksellä ja ilman aikuisten hössötystä. Kolme tuntia, sisältäen ruokatauon, oli projektille liian lyhyt aika, ihanne olisi neljä tuntia.

KENELLE: Ala- ja yläkoululaisille, lukiolaisille ja ammattikoululaisille. Hedelmällisin projekti on, jos ryhmään saa eri-ikäisiä oppilaita. Ryhmiä voi olla niin paljon kuin toimitukseen saadaan työskentelypaikkoja.

AIKA: Ihanteellinen kokonaisaika on vähintään neljä tuntia: alkuperehdytys puoli tuntia, juttukeikat 1,5 tuntia ja juttujen työstäminen 2 tuntia. Juttujen ilmestyttyä opettaja tai toimittaja pitää oppilaille palautetilaisuuden.

HUOMIOITAVAA: Oppilaat voivat käyttää juttukeikoilla kuvien ja videoiden ottamiseen omia kännyköitään, jos siitä sovitaan etukäteen. Koulun vakuutus kattaa oppilaiden liikkumisen koulun ulkopuolella, kun kyse on opiskeluun liittyvästä projektista.

#4

PAIKALLISET PUOLI YHDEKSÄN UUTISET

Kaarinalaisen Piispanlähteen koulun neljäs luokka teki oman nettiuutislähetyskseen. Se julkaistiin paikallislehden verkkosivuilla.

Näin se tehdään

ENNEN PROJEKTIA opettaja ja toimittaja päättivät projektin sisällöstä, aikataulusta ja työnjaosta. Tv-uutislähetyskseen kuvaamisen ja editoimisen voivat tehdä joko oppilaat tai toimittaja. Kaarinassa oppilaat tekivät jutut, ja päätoimittaja kuvasi ne.

PROJEKTIN ALUSSA Kaarina-lehden päätoimittaja vieraili luokassa. Hän kertoi työstään ja uutisnettilähetyskseen tekemisestä. Päätoimittaja neuvoi, että kiinnostava uutinen sisältää kuulijalle uutta tietoa – tietoa, jota ei googlettamalla tuosta vain löydä.

Oppilaat ideoivat juttuaiheita ja laativat haastateltaville kysymykset.

NELJÄSLUOKKALAISET HAASTATTELIVAT koulunsa rehtoria ja selvittivät, miksi hän on joutunut aikanaan jälki-istuntoon. Lisäksi oppilaat paljastivat rehtorin neljännen luokan todistuksen arvosanoja.

Oppilaat haastattelivat myös koko luokan yhteistä suosikkia, Instagram-sensaatio **Benjamin Peltosta**. Hän ei ehtinyt matkustaa Kaarinaan, mutta haastattelu tehtiin tabletilla videopuhelinyhteydellä ja tilanne kuvattiin uutislähetyskseen.

Luokka järjesti uutislähetyskseen loppukevennystä varten kykykilpailun, ja valitsi suosikikseen sählypallolla pompottelun. Loppuhuipennus tuli yllätyksenä päätoimittajalle, jonka oppilaat keksivät haastaa pallon pompotteluun ennalta varoittamatta.

PROJEKTIN LOPUKSI päätoimittaja editoi ja koosti kuvamateriaalista kahdeksanminuuttisen uutislähetyskseen. Se julkaistiin Kaarina-lehden verkkosivuilla helmikuussa 2016. Uutislähetyskseen juonsi kaksi luokasta valittua uutisankkuria. Muut oppilaat ja opettaja näkyivät lähetyskseen taustalla uutisstudioksi muutetussa luokassa.

KENELLE: Projekti sopii kaikenikäisille oppilaille.

AIKA: Projektin vetäjä, myös kuvaamisesta ja editoimisesta vastannut päätoimittaja, käytti projektiin noin puolitoista työpäivää. Opettaja ja oppilaat muutamia oppitunteja.

HUOMIOITAVAA: Oppilaat voivat kuvata videot niin sovittaessa omilla älypuhelimillaan tai videokameralla, jos koululla sellainen on.

4. LUOKAN OPPILAS
SOFIA PIIKKILÄ:

Otin mallia oikeista
uutisankkureista

Piispanlähden neljännen luokan oppilas **Sofia Piikkilä**, 11, tykkäsi *Paikallisten puoli yhdeksän uutisten* tekemisestä, koska siihen osallistui koko

hänsen luokkansa. Jokaiselle annettiin oma tehtävä ja yhteistyössä syntyi kahdeksan minuutin nettilähetys *Kaarina-lehden* verkkosivuille.

Oma rooli oli Piikkilälle ikimuitoinen: hän sai olla uutisankkureista toinen. "Se oli tosi kivaa ja jännittävää. Harjoittelin uutisankkurin työtä kotona ja koulussa ennen kuvauksia. Harjoittelimme myös

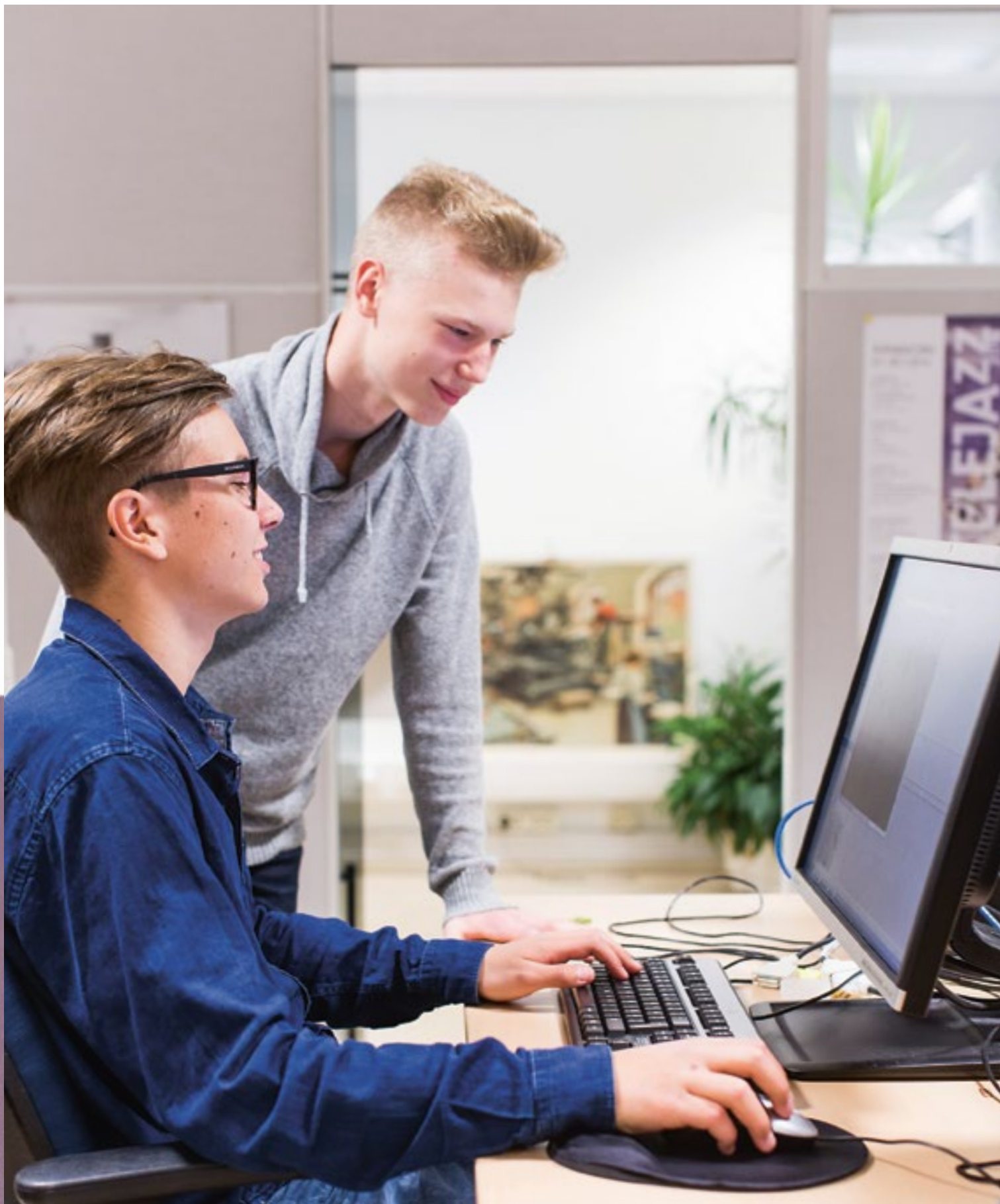
yhdessä toisen uutisankkurin kanssa. Olin katsonut aikaisemmin oikeita uutisankkureita ja otin heistä mallia. Opin ainakin sen, että välillä pitää katsoa kameraan ja siirtää katse rauhallisesti paperiin."

Vaikeinta nuoren uutisankkurin mielestä oli muistaa puhua tarpeeksi selkeästi ja rauhallisesti. Parasta olivat hauskat tilanteet, kuten naurukohtaukset.

Piikkilä kertoi, ettei uutislähetystä saatu purkkiin yhdellä otolla. "Kuvaajan piti kuvata pari kertaa uudestaan, kun meitä alkoi joissain kohdissa nauratta-

maan kovasti. Kerran minun vieressäni ollut uutisankkuri luki omaa osaansa ja luulin, että hän jatkaa vielä, mutta tulikin pitkä tauko, sillä minun olisi pitänyt puhua."

Piikkilä katsoi valmiin uutislähetysten yhdessä luokkansa kanssa ja uudelleen kotona vanhempiensa sekä sisarustensa kanssa. "Me saimme kaikilta tosi hyvää palautetta. Muiden mielestä ohjelma oli kiva ja se oli tehty hyvin. Minun mielestäni tämä oli oikeastaan tosi kiva koulutehtävä."

#5

VIDEO- TOIMITTAJIKSI VERKKOLEHTEEN

Pakilan koulun ja Ilta-Sanomien yhteisprojektissa kahdeksasluokkalaiset pääsivät kokeilemaan videotoimittajan työtä. Videot julkaistiin ISTV:ssä.

Näin se tehdään

ALUKSI Ilta-Sanomien toimittaja vieraili luokassa. Hän kertoi työstään ja videokuvaamisen perusteista.

Kahdeksasluokkalaiset oppivat, että houkuttelevan videon aihe voi olla lähes mikä tahansa, sillä videon toteutustapa on aihetta tärkeämpi. Katsojia houkutteleva video ei kestä yleensä monta minuuttia. On tärkeää aloittaa video mahdollisimman mielenkiintoisesti. ”Älä kerro vaan näytä”, toimittaja ohjeisti.

Oppilaatideoivat videoaiheita ja harjoittelivat kännykän kiinnittämistä jalustaan, kuvaamista, mikrofonin käyttämistä ja haastattelutekniikkaa.

PROJEKTI JATKUI äidinkielen tunneilla. Kun oppilaat olivat päättäneet aiheet ja miettineet näkökulmia sekä haastateltavia, he tekivät videoilleen käsikirjoitukset. Käsikirjoitus sisälsi suunnitelman siitä, missä ja miten he kuvaavat ja miten video lopuksi editoidaan.

Nuorilta valmistui kolme videota, joissa he käsittelivät muun muassa sosiaalisen median käyttämistä ja tulevaisuuden työelämän tarpeita.

Nuoret kokivat onnistumisia, mutta myös jokaiselle toimittajalle joskus eteen tulevia vaikeuksia. Video julkisuuden henkilöstä epäonnistui ja jäi siksi julkaisematta. Vloggaajat, joita koululaiset olisivat halunneet haastatella, eivät koskaan vastanneet yhteydenottopyyntöihin.

LOPUKSI Ilta-Sanomien editoija leikkasi ja viimeisteli kahdeksasluokkalaisten videot heidän omien käsikirjoitustensa mukaan. Palkinnoksi luokka pääsi vierailulle Sanomataloon, jossa Ilta-Sanomien toimitus sijaitsee.

KENELLE: Erityisesti yläkoululaisille, lukiolaisille ja ammattikoululaisille.

AIKA: Toimittaja käytti projektin suunnitteluun, kouluvierailuun ja yhteydenpitoon joitain työtunteja. Oppilaat ja opettaja tekivät projektia noin 1-2 kuukautta osalla äidinkielen tunneistaan. Oppilaat työskentelivät hieman myös omalla ajallaan.

HUOMIOITAVAA: Oppilaiden omat älypuhelimet ovat riittävän laadukkaita videokuvaamiseen, mutta omien puhelinten käytöstä on sovittava etukäteen.

ISTV:N ESIMIES
PANU KARHUNEN:

*Katsojat pitivät
oppilaiden videoista*

Kouluyhteistyö vaatii lehdiltä ja kouluilta aina aikaa ja vaivannäköä, mutta ISTV:n esimiehen **Panu Karhunen** mielestä kukaan ei jää tyhjin käsin.

Lehti saa sisältöjä, joita se ei muualta saisi. "Parasta kouluyhteistyössä on se, että meillä on tarjota jotain nuorilta nuorille. Myös vanhemmat ihmiset tykkäävät kurkistaa nuorten maailmaan."

Ilta-Sanomien ja Pakilan koulun kahdeksannen luokan yhteinen video-projekti osoitti Karhunen mielestä muun muassa sen, että lapset ja nuoret ovat omaksuneet hyvin uudet tekniset välineet ja heittäytyvät työelämäprojekteihin ennakkoluulottomasti.

Karhunen oli tyytyväinen oppilaiden työnjälkeen. Oppilaat kuvasivat haastattelujen lisäksi kuvituskuvaa, läheltä ja kaukaa. "Kaikki valmistuneet videot

onnistuivat oikein hyvin. Katsojat pitivät niitä kiinnostavina. Videot editoitiin toimituksessa täysin oppilaiden tekemien kuvakäsikirjoitusten perusteella. Niissäkin he onnistuivat."

Karhunen toivoo, että jatkossa oppilaat pääsisivät kokeilemaan myös videoiden editointia itsenäisesti tai osallistumaan siihen ammattieditoijan rinnalla, jotta he kokisivat koko videoprosessin alusta loppuun.

#6

TIETOKILPAILU INNOSTAA SEURAAMAAN MEDIAA

Savossa järjestetään vuosittain tietokilpailu, jossa testataan nuorten uutistietämystä. Oppilaat valmistautuvat Uutisviisaat-arvonimen tavoitteluun lukemalla lehtiä sekä katsomalla ja kuuntelemalla uutisia.

Näin se tehdään

ALUKSI Savon seudun sanomalehti opetuksessa eli slop-työryhmä lähettää yläkouluille kirjeen ja kartoittaa, mitkä luokat osallistuvat Uutisviisaat-tietokilpailuun. Oppilaat valmistautuvat kilpailuun lukemalla lehtiä ja seuraamalla uutisia. Jotkut opettajat pitävät luokilleen viikkovisoja, joihin he poimivat kysymyksiä tuoreista uutisista.

Oppilaat osallistuvat Uutisviisaat-kilpailuun joukkueina. Kilpailijoiden uutistietämystä testataan viidessä eri aihealueessa, jotka ovat kotimaa, politiikka ja talous, oma maakunta, kulttuuri ja viihde sekä urheilu. Kysymykset ovat monivalintakysymyksiä ja vastausaikaa kutakin kysymystä kohti on minuutti.

Alku- ja aluekarsintoihin joukkueet osallistuvat sähköisesti koulun koneilta, opettajien valvonnassa. Finaali, johon vuosittain selvittää tiensä noin viisi joukkuetta, järjestetään perinteisesti Sanomalehtiviikolla Savon Sanomien tiloissa.

FINAALI LÄHETETÄÄN suorana lähetyksenä Savon Sanomien netti-tv:stä. Kolme parasta joukkuetta saavat 30–50 euron rahapalkinnot ja loput kaksi finaalijoukkuetta tuotepalkintoja. Maakuntalehti kustantaa kilpailijoiden matkat ja ruuat.

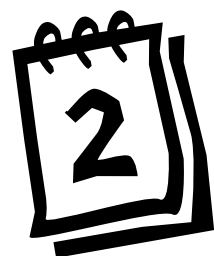

?

KENELLE: Savon Sanomat, Iisalmen Sanomat ja Warkauden Lehti järjestävät Uutisviisaat-kilpailun alueen slop-työryhmän kanssa yläkoululaisille. Sopii myös pienemmille.

AIKA: Kysymysten laatija käyttää kilpailuun aikaa noin kaksi työpäivää, opettajat ja oppilaat muutaman tunnin.

HUOMIOITAVAA: Savossa on etsitty Uutisviisaita jo yli kymmenen vuotta. Idean isä on eläkkeelle jäänyt toimittaja Seppo Kononen.

”Ministerikysymykset ovat hankalia”

OPETTAJA HENNA HÄMYNEN,
POHJOIS-SAVON SANOMALEHTI
OPETUKSESSA -TOIMINNANOHJAAJA:

Uutisviisas-kilpailulla kannustetaan lapsia ja nuoria seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia ja yhteiskunnallista keskustelua. Visaillemalla he innostuvat lukemaan, katsomaan ja kuuntelemaan uutisia ja kartuttavat yleistietouttaan kuin huomaamatta.

URHEILUTOIMITTAJA
TOMI T. TURUNEN,
SAVON SANOMAT:

Ministerikysymykset ovat oppilaille hankalia. Pääministerikään ei tule kaikkien mieleen, vaikka annettaisiin vastausvaihtoehtoja. Vaikeita ovat myös kunnallispolitiikkaan liittyvät kysymykset.

Kokeile myös näitä

#7

OPPILAIKEN JÄRJESTÄMÄ KESKUSTELUTILAISUUS

Paikkakunnalle saadaan mielenkiintoinen keskustelutilaisuus, kun lehti ja koulu yhdistävät ideansa ja voimansa. Teemaksi kannattaa valita aihe, joka herättää paikkakunnalla keskustelua, jakaa mielipiteitä ja on ajankohtainen. Sopivia aiheita ovat esimerkiksi maahanmuutto, kunnan harrastusmahdollisuudet tai vaalit. Koululaiset vastaavat tilaisuuden suunnittelusta, panelistien valitsemisesta ja kutsumisesta sekä juontamisesta. He tekevät tilaisuudesta lehteen jutun. Lehti auttaa tilajärjestelyissä, asiantuntijoiden löytämisessä sekä kysymysten laadinnassa.

#9

YHTEISTYÖ PAIKALLISEN YRITYKSEN KANSSA

Koulu, lehti ja paikallinen yritys voivat tehdä yhteistyöprojektin myös kolmestaan. Oppilas sopii tet-jakson suorittamisesta yrityksessä. Hän kirjoittaa osana tet-harjoitteluaan lehteen juttusarjan, jossa kuvaa erilaisia ammatteja. Vaihtoehtoisesti oppilaan ja yrityksen yhteistyö voi olla pidempikestoisen. Oppilas tutkii tai kehittää ilmiöjaksollaan yrityksen toimintaa ja kirjoittaa prosessin vaiheista lehteen. Aiheita voivat olla kestävä kehitys tai työllisyyden parantaminen.

#8

OTA KANTAA -MIELIPIDEKILPAILU

Koulu ja lehti järjestävät luokille mielipidekirjoituskilpailun. Perustetaan raati, johon kuuluvat esimerkiksi opettaja, toimittaja, oppilas ja koulun ulkopuolinen henkilö – vaikkapa kaupunginjohtaja. Raati valitsee terävimmät tekstit, joissa mielipide on ilmaistu selkeästi ja perusteltu vakuuttavasti. Parhaat tekstit palkitaan ja julkaistaan lehden yleisönosastossa. Vastaava kilpailu voidaan käydä myös kolumneista.

#10

HYÖDYNÄ LEHDEN ARKISTOJA

Vanhat lehdet ja julkaistut jutut ovat hyvä taustalähde erilaisiin koulun projekteihin. Arkistojuttujen avulla voi esimerkiksi taustoittaa paikkakunnan historiaa tai tutkia, millaiset aiheet ovat puhuttaneet paikkakunnalla eri vuosikymmenillä. Lehden arkisto voi olla hyvä tietolähde myös, jos kouluprojekti käsittelee esimerkiksi ilmastonmuutosta tai paikkakunnan yrityselämää.

Vinkit

KOULUJEN JA LEHTIEN YHTEIS- PROJEKTEIHIN

Koulun ja lehden yhteistyö sopii projektimaiseen oppimiseen ja ilmiöjaksoille. Median asiantuntijoita löytyy koulujen läheltä.

Opettaja, huomioi nämä

- 1** Pyri sijoittamaan projektit osaksi aineen tai kurssin vaatimuksia ja arvosanaa.
- 2** Lehtiyhteistyö sopii oppisisällöksi eri aineisiin.
- 3** Yhteistyö lehden kanssa avaa mahdollisuuksia uuden perusopetuksen opetussuunnitelman hengessä ja tukee esimerkiksi laaja-alaisen oppimiskokonaisuuksien tavoitteita.
- 4** Projektit ovat toteutettavissa tavallisilla oppitunneilla, kursseilla ja ilmiöjaksoilla.
- 5** Lehtiyhteistyö on työkalu mediakasvatukseen, ja luonteva tapa oppia monilukutaitoa itse tekemällä.
- 6** Jos teette projektin, jossa oppilaat ovat toimittajina, anna heidän osallistua koko juttuprosessiin: ideoida juttuaiheita, lukea ja editoida omia sekä luokkakavereiden juttuja.

- 7** Projekti lähtee hyvin käyntiin, kun toimittaja käy aluksi luokassa. Hän voi kertoa työstään, projektin tavoitteista, ohjata juttuideointia ja neuvoa valotai videokuvaamisessa.
- 8** Muista, että median asiantuntijoita löytyy koulunne läheltä.

Toimittaja, huomioi nämä

- 1** Unohda perinteinen kouluvierailun runko ja yksinpuhelu luokan edessä. Kysy, haasta, innosta!
- 2** Esittele napakasti oma lehtesi ja julkaisuorganisaatiosi. Kerro myös lehtenne työntekijöistä ja ammattiryhmistä. Oppilaita kiinnostaa, mitä eri ammatteja lehdessäsi on, millaisia työnkuvat ovat ja millainen koulutus työntekijöillä on.
- 3** Kerro lehden viikkorytmistä, mitä minäkin päivänä tapahtuu ja missä lehti painetaan. Pyydä oppilaita arvaamaan, kuinka paljon paperia menee yhden tai viikon lehtien painamiseen.
- 4** Oppilaita kiinnostavat esimerkiksi julkaistuista erikoisista jutuista, sattumuksista, mokista ja uutisvoitoista. Kysy, mikä juttu on jäänyt heidän mieleensä. Saat samalla lukijapalautetta.
- 5** Myös Julkisen sanan neuvoston langettavat ja vapauttavat päätökset kiinnostavat eri-ikäisiä oppilaita. Avaa heille yhden kantelun sisältö ja pyydä ennen neuvoston ratkaisun kertomista oppilaita arvioimaan lopputulosta. Keskustelkaa perusteista.
- 6** Keskustelkaa, mikä tekee jutusta, videosta tai kuvasta onnistuneen.
- 7** Jos oppilaat tekevät lehteänne, esittele sen rakenne. Se auttaa heitä hahmottamaan juttutyypit, juttujen paikat ja mitat.
- 8** Jaa luokka kahtia. Laita toinen puolikas ideoimaan juttuaiheita ja neuvo sillä välin toiselle puolikkaalle valo- tai videokuvausta.
- 9** Ideoi ja tarjoa tehtäviä myös heille, joita kiinnostaa ilmoitusmyynti, verkko- ja kuvajournalismi.
- 10** Hyvä suunnittelu säästää kaikkien vaivaa loppuvaiheessa. Anna kirjoittajille tarkat ohjeet merkkimäärästä, lehden tyyleistä ja rohkaise ottamaan vaaka- ja pystykuvia, läheltä ja kaukaa.

Vinkit

OPPILAS- TOIMITTAJALLE

Oppilas, kun hyppäät toimittajan saappaisiin, harjoittele ensin juttuaiheiden ideointia, valo- ja videokuvaamista. Muista, että niin jutussa, videossa kuin kuvassa kiinnostavinta on tarina.

Jutun kuvaaminen

1 Ota paljon, kymmenittäin kuvia erilaisista kuvakulmista. Mene kyykyyn ja kuvaa alhaalta, nouse tuolille ja kuvaa ylhäältä. Ota vaak- ja pystykuvaa. Läheltä ja kaukaa. Uskalla mennä tarpeeksi lähelle.

2 Ohjaa kuvattavaa rohkeasti. Pyydä häntä siirtymään paikkaan, jossa on parempi tausta tai valo. Vältä pönötyskuvia! Kuva, jossa näkyy liikettä tai henkilön persoonaan tai harrastukseen liittyviä yksityiskohtia, on kiinnostava.

3 Älä rajaa kuvaa henkilön nivelten kohdalta – silloin raajat näyttävät amputoiduilta. Huomioi, missä kohdassa kuvaa kuvattavasi on. Kohteen ei tarvitse olla keskellä kuvaa.

4 Muista, että taitava kuvaaja pärjää vähän huonommalla-kin kameralla.

Jutun videokuvaaminen

1 Videossa tärkeintä on tarina. Ihmisiä liikuttavat ja koskettavat tarinat ovat kiinnostavia. Mieti etukäteen tarinallesi mielenkiintoinen alku, keskikohta ja loppu.

2 Suunnittele ja käsikirjoita videosi ennen kuvaamista. Mitä kuvaat, miten ja miksi? Kuva paljon. Kuva laajaa kuvaa, lähikuvaa, liikettä ja tekemistä monipuolisesti.

3 Ääni on videon tärkeä elementti. Huonoa ääntä ei voi korvata hyvällä kuvalla, mutta huonon kuvan voi korvata hyvällä äänellä. Vie laite, jossa mikrofoni on, lähelle puhujaa. Käytä mieluiten irtomikrofonia. Tee haastattelu rauhallisessa paikassa, jossa ei kuulu taustalta esimerkiksi luokan meteliä tai liikenteen ääniä.

4 Tarkista kuvauspaikan valo. Luonnonvalo on parempi kuin keinotekoinen valo. Sekavallo (ikkunan vieressä loisteputkilampun alla) on vaikein.

5 Pystykuvavideoita ei ole. Jos kuvaat kännykälläsi tai tablettilasi, pidä laite vaakasuunnassa.

6 Jätä haastateltavan katseen ja liikkeen suuntaan tyhjää tilaa. Esimerkiksi jos kuvattava kävelee vasemmalle, pidä kuvattava ruudun oikeassa laidassa. Käytä jalustaa.

7 Luomalla kuvattavalle mukavan tilan ja tunnelman onnistut vangitsemaan kameraan parhaat kommentit ja ilmeet.

Vinkit videokuvaamiseen antoi Keskisuomalainen -lehden valokuvaaja **Marko Kauko**, joka on tehnyt videoita Ksml.tv:een.

Jutun ideointi

1 Keskustelkaa siitä, mikä tekee jutusta mielenkiintoisen ja mitkä asiat ovat viime aikoina herättäneet huomiota. Mistä asioista olette puhuneet ystävienne ja perheidenne kanssa? Mistä somessa on pauhattu? Mikä ihastuttaa, vihastuttaa ja innostaa?

2 Tehkää aistiharjoitus. Läheteekää ulos 10 minuutiksi ja havainnoikaa yksittäin tai ryhmässä ympäristöänne. Pistäkää ylös mitä poikkeavaa, hauskaa, uutta ja kiinnostavaa näette, haistatte tai kuulette. Katsokaa myös teille tuttuja paikkoja uusin silmin. Huomaatteko esimerkiksi, että koulun jalkapallokentän nurmi on kulunut tai koulun pihaan on tullut uusi pyöräparkki? Tämä tehtävä sopii myös läksyksi kotimatalle.

3 Tehkää ideointiruuha-harjoitus. Työskennelkää pienryhmissä. Kirjoittakaa aluksi lapulle niin monta juttuvinkkiä kuin annetussa määräajassa ehditte. Voitte rajata ideointia miettimällä aluksi aihepiirin tai juttutyypin. Laittakaa vinkkilaput koriin ja jalostakaa ideoita sen jälkeen koko luokan voimin.

Esimerkki 1.

Lappuun on kirjoitettu autourheilu.

- Miettikää, tunteeko kukaan paikallista autourheilijaa/seuraa.
- Yksi oppilas tietää nuoren, joka on juuri aloittanut ralliharrastuksen.
- Pohditaan, onko juttu nuoresta, jolla on uusi harrastus, mielenkiintoinen ja mitä häneltä kannattaa kysyä.

Esimerkki 2.

Lappuun on kirjoitettu paikallisen, tunnetun henkilön nimi.

- Miettikää, miksi hänestä pitäisi tehdä nyt juttu.
- Mitä uutta hänestä voidaan kertoa?

ideasta jutuksi

SANOMALEHTIEN LIITTO, SANOMALEHTI OPETUKSESSA.

Eteläranta 10, 00130 Helsinki.
slop@sanomalehdet.fi
www.sanomalehtiopetuksessa.fi
www.facebook.com/sanomalehtiopetuksessa

Tekstit **PIIA HIETAMÄKI**

Editointi **HANNA ROMPPAINEN**
ANNE SUVANTO

Ulkoasu ja grafiikat
ULLA THYNELL

Valokuvat **HANNE MANELIUS**

Kuvat projekteista
s. 9–10 **ESA HILTUNEN** / Kuvakeskus Hynninen Oy
s. 13–15 **MARJA TARVAINEN** / Sampo-lehti
s. 26–27 **TUIRE PUNKKI** / Savon Sanomat

Kuvat henkilöhaastateltavista
s. 7 **ELLA SÄLLINEN**
s. 19 **JAANA VUORELA**
s. 23 **ANTTI HÄMÄLÄINEN** / Ilta-Sanomat

Opas on tehty yhteistyössä projekteihin osallistuneiden opettajien, oppilaiden ja lehtien työntekijöiden kanssa.

Kiitos kaikille haastatteluja ja taustatietoja antaneille.

Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa ilmiöoppimista ja oppilaan roolia. Toimitusvaltaus-opas antaa konkreettisia ja uuden opsin tavoitteita tukevia vinkkejä koulujen ja lehtien väliseen yhteistyöhön. Ääneen pääsevät oppilaat, opettajat ja toimittajat, jotka ovat kokeilleet media-kasvatusprojekteja käytännössä.

SANOMALEHTIEN LIITTO